

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Floremundi Raemundi V. Cl. Olim Consiliarii Regis
Galliarvm Ex Calviniano Catholici Synopsis Omnium hujus
temporis Controversiarum tam inter Lutheranos,
Calvinistas quam alios plurimos. Sive Historia ...**

Raemond, Florimond de

Coloniae Agrippinae, 1655

V. Solimannus Lutheranam haeresin è Transylvania eliminari iubet.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10880

veret; sed matre defuncta, animi scissa nudavit, ut paulo post dicemus.

IV. Ex altera parte Ferdinandus, cogente necessitate, diversarum sectarum homines e Germania stipendijs conductos, suis auxilio misit; inter ceteros Albæ Juliz custodia *Bartholomæo Cornuato* commendata, cuius auspiciis Lutheranzæ conciones statim in publico haberi cœperunt, quod vivente Georgio Monacho tentare nemo ausus fuerat. Sed & Mauritius Saxonizæ Dux cū duodecim peditum & tribus equitum millibus ad ferendam Ferdinando ex pacto opem in Hungariã profectus, multos Prædicantes Lutheranos secum adduxerat, qui novum Evangelium nimisquam impigre disseminarunt. Quamvis autem Mauritius nulla re memorabili perfecta immo ne viso quidem hoste, in Germaniam redierit, (*) non multo post in prælio contra Albertum Brandeburgicum interfectus, vberem tamē Pestiferæ doctrinæ iis regionibus segetem reliquit, e qua succrescere, multo peiores ipsa radice, immo omnium deterrimæ sectæ pullulatunt, quæ etiam hæcenus extirpati nunquam potuerunt. *Petrovitius* penes quem summa rerum erat, ubi Paulum Bornemissam quoque, qui solus Episcopus in Transylvania hæcenus fuerat, patriæ tradidit, quam Turcis & hæreticis prædæ relictum intrinsecabat, ad Ferdinandum quoque ab ipse accepit: eiectionis passim Catholicis sacerdotibus, Monachis & Canonicis, eorum facultates fisco addidit, sicut tamen ut bonam partem ipse sibi servaret. Deinde missa ad Turcam legatione auxilia ad Transylvaniam e Ferdinandi manibus totam extorquendam, sollicitavit. A Sultano Moldavia præfectus & *Castumbejus* Reginae Isabellæ & Joannis filij rebus consulere, & ubicumque ferret necessitas præsto esse iussi sunt. *Andreas* quidem *Batorius* Catholicus Princeps, ut & *Christophorus eius frater*, quem Ferdinandus pro se Transylvanizæ *Waivodam* seu præfectum constituerat, patriæ res in ruinam & exitium properantes, pro viribus suffraginabat; sed morbo & mœre confectus, impedire non potuit quo minus Isabella & Joannes Albam Juliam Turcarum ope reducti, totius fere regionis imperio potirentur. Secundum hæc *Petrovitius* non cum Moldavia & *Vvalachizæ* tantum *Vvalvodis*, sed & cum *Bassa Budensis*, & *Bosniae* & *Belgradi Sangiacis* de federe tractavit.

V. Postquam ergo nationibus istis bellicosis quidem, sed novitatis avidis, libertas illa conscientiarum vel licentia potius, a Germanis accepta saluã

movit, à magistratu perierunt, ut non ex tolerantia quadam, sed sub legum quoque favor & præsidio, protestantium religionem exercere sibi fas & ius esset. Quod quidem Edicto *Tordæ* promulgato ipsis concessum fuit, ita tamen ut reliquæ omnes sectæ prohibitz intelligerentur, ut & Sacramentariorum, & ea quæ An. M. D. XXXVI. *Vitebergæ* a theologis decreta sunt, observarentur. Quod ubi *Solimannus*, cuius armis Isabella & *Ioannes* in ditionem restituti fuerant accepit, non Lutheranorum modo, sed Antitrinitariorum; & alias sectas ibi gliscere, serio eos monuit, ut novitatibus istis quamprimum obviam irent. An. 1551. Sic enim *Fumeus* in *Hungarica* sua historia scriptum reliquit *Circa id tempus Turcarum Imperator Isabellam reginam monuit, intellexisse se, quomodo præter eam quam ipsa proficetur religionem, diversa secta in regnum irrepserint. Mandare vero, si bona ipsius gratia vellet, neullo modo eas ferat, ut qui sciat rebellionis inde nasci, inde periculum, ac tandem exitum ipsius imperio imminere sibi, vero multas molestias exitum iri. Subvertitur ut omnes istarum novitatum auctores e medio tollant.* Idem historicus *Solimannum* graves lætæ mandati huius causas habuisse addit. *Jam dudum namque ait, hæretici in hoc regno nilulati fuerant & publicis suis concionibus zizaniam suam longe lateque disseminaverant, adeoque multos ab Ecclesia unitate diverterant, immo nisi hoc mandatū eis metum inieisset, iam totum regnum erant inossuri: qui tamen mox uti Turcicus Imperator iusserat, undique proscripti fuerunt & expulsi.* Hæc *Fumeus*. In commentarijs veto quos penes me habeo, annotatum reperio, *Reginã Catholicæ religionis valde studiosam utpote illustrissimã illa & optima Jagellonica Polonorum regum stirpe progatam, magna curam in hanc rem incubuisse, & diversarum sectarum Prædicantes e regno facessere iussisse, publice etiam proposito Edicto, ne cuiusquam alteriusquam Catholicæ religionis exercitium permitteretur. At illi vna parte egressi, altera rursus subingrediebantur, scelestissimi Petrovitij favore, & adolescentis Principis coniventia, cuius aures & animum *Biandræus Arrianus* iam dudum occupaverat; sic ut qui corporis sanitatem tuendam susceperat, eius animæ exitum procuravit. Quis exitus huius hominis fuerit quæris; Quis alius, quæso, nisi eo dignus, qui & Principem & Principis gubernatorem, adeoque tot animas perdidit!* Quum enim Anno M. D. LXXXVIII. Albæ Juliz in cubiculo horrendam neficiã

a *Hist. Hung. lib. 6.*

quid

quid exclamasset, & nepos quidam eius accurrisset, quid sibi vellet rogans: ille in impetu in eum facto, fauces ei elidere conabatur: iuuenis vero arrepto qui proximus forte adstabat fabulo plenus folliculo, tamdiu se defendit, iustusque torques repetit, donec capulari seni animam è viro & imbecilli corpore eliseret. Is nuper ex Italia venerat, ut cognati, si quid ei humanitas accidisset, hæreditatem cerneret: cum vero ille hæredem illum aliter scribere nolleret, nisi ut eandem quam ipse profiteretur religionem, hic vero conditionem recusaret, res ad eum vsque, quem iam diximus, casum infecta mansit: post quem ille collectis sarcinis, & conuafaris quæ poterat, clam discessit.

VI. Hic rerum in Transyluania status fuit ad Ferdinandi vsque mortem: quo rebus humanis exerto, Maximilianus Imperator & Hungariz ac Bohemiz rex, ius suum armis persequi, non destitit. Ut vero omnibus ingens suum tam erga Catholicam religionem quam Christiani orbis imperium contra Turcas conseruandi desiderium restatum faceret; quamprimum regno & Imperio fuit inauguratus, Germaniz Principes, etiam qui Protestantium sequuntur religionem, vigere, sollicitare & obsecrare non cessauit, ut interitum iam iam minantis Reipublicæ rationem habere, deque ea in melius restituenda, in commuac se, cum consulere vellent, in dicto eum in finem Augustam Vindelicorum Imperij conuentu. At plerique Protestantium per alia negotia sese excusabant, in primis vero per nuptias, quas tum Landgrauij filius cum Ducis Wirtembergici filia celebrabat. Post longas interpositas moras & reuersiones plerique omnes de auxilijs conferendis assenserunt: sed lente omnia procedebant. Interim vero Ioannes non Transyluaniz tantum Principem sed & Hungariz regem se ferebat, non suas quidem, sed protectoris sui immensas vires omnibus ad terrorem ostentans. Ad Hungaros scribens, à potentissimo Turcarum Imperatore & clementissimo suo benefactore per litteras & Zenitium Legatum iniunctum sibi esse aiebat. ut omnes regni status ad obedientiam sibi præstandam adhortaretur: eoque monere, nisi malam gratiam ab illo inire velint, qui ob immensam potentiam facile immorigeros castigare possit, ut dicto sibi audientes sint antequam à maximo illo exercitu, qui iam Constantinopoli egressus in viam se dederit, opprimantur. Non desuerunt qui ad saniora consilia Ioannem hortarentur, ut sci-

licet deserto Turcico federe, cum Christianis Principibus se coniungeret: sed contrarium ei Petrouitius, totus hæreticus, facile persuasit. Solimannus ergo ab ipso sollicitatus, cum centum & quinquaginta hominum millibus expeditionem suscepit, Pertao Bassa paullo ante præmissis. Si Ioannes rex ad Budam obuiam processit, regio habitu & stipatu tyranni manus deosculatus.

VII. Ex altera parte Maximilianus quoque in Italia, Hispania, Sabaudia, Germania, atque etiã in Gallia magnas copias contrahebat: in quo Bello Dux Guisus iunior multis comitatus proceribus, tyrocinium facere vitro voluit. Ecclesiastici interim precibus & supplicationibus cælestis numinis iram placare studebant: rumque institutum fuit, ut ad campanæ sonitum certis diei horis omnes vbicumque essent, sese prosterent, & flexis genibus Deum pro felici belli exitu comprecarentur; sic ut in exercitu Principes & magnates ex equis descendere flexis genibus & complicatis manibus precari, ac terram osculari visum sint. Quum vero Imperator quodam die Viennæ è fenestra prospectans, Lutheranos quosdam vidisset, campana sonante nihil se mouentes, hæc verba effectus esse dicitur: *Bone Deus! Vereor equidem ne hominum istorum societas nobis damnosa sit & infelix.* Hæc quidem complures viri nobiles audierunt, & inter ceteros Timoreon Colfaxus Brisfacci Comes, cuius nomen in Gallijs hodieque celebratur. Sed quia instituti mei non est omnia, nisi ea quæ ad religionem spectant, persequi; cetera quæ consequuta sunt, facile silentio præteribo, quomodo Mahumetes Bassa singulari artificio morte Imperatoris in tot hominum millibus celata, & exercitum & thesaurum omnem Selimo filio Solimanni integrum conseruauit, & mortui hominis auspicijs, post sextum assultum, inexpugnabilem illam arcem centum maioribus machinis munitam, expugnauit; idque in conspectu Maximiliani Imperatoris, qui quum suis opem ferre non posset, Viennam tandem retrocedere est coactus. Selimus quidem ex Mahumetis consilio Constantinopolim profectus, Pertaum Bassam Ioanni tamquam rerum omnium inspectorem adiunxit; qui hinc Turca, illinc Arriano consilia ipsius moderante, tandem abiecta omni diuini honoris cura; vniuersam Transyluaniam hæreticis prostituit, Selimo, præceptorum patris, vel nescio vel obliuio.